

Pelaksanaan Homestay Patuh Syariah dalam Aspek Reka Bentuk dan Ruang Persekitaran Kemudahan Penginapan Mesra Muslim di Sabah

Implementation of Syaria Compliant Homestays in the Aspect of Design and Environmental Space of Muslim-Friendly Accommodation Facilities in Sabah

Suhailah Abdul Muin¹, Mohd Nor Azan Abdullah² & Norcikeyonn Samuni³,

¹ Fakulti Pengajian Islam, Universiti Malaysia Sabah, Malaysia;

² Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa, Universiti Malaysia Sabah, Malaysia;

³ Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Malaysia Sabah, Malaysia;

Progres Artikel

Diterima: 17 November 2022

Disemak: 22 November 2022

Diterbit: 30 November 2022

*Perhubungan Penulis:

Suhailah Abdul Muin, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Malaysia Sabah, Malaysia;
Email: drsuhailah@ums.edu.my;

Abstrak: Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan (MOTAC) turut memperkenalkan banyak inisiatif baru untuk memajukan pelancongan Islam di Malaysia, termasuk memperkenalkan program Pengiktirafan Penginapan Mesra Muslim (MFAR). Tinjauan terhadap reka bentuk ruang persekitaran dalam perkhidmatan homestay telah dilaksanakan dalam satu siri kajian rintis bagi memenuhi keperluan dan kehendak penginap muslim dalam usaha memberi pengiktirafan kepada para pengusaha penginapan mesra muslim di Malaysia khususnya di Sabah. Objektif kertas kerja ini adalah untuk meninjau ciri-ciri pengaplikasian homestay patuh syariah dalam aspek reka bentuk dan ruang persekitaran meliputi bilik dan juga ruangan bangunan homestay. Selain itu, beberapa cadangan inovasi idea ciri-ciri tambahan yang perlu diaplikasikan dalam aspek reka bentuk dan ruang persekitaran berdasarkan kepada tinjauan indikator yang diteliti dalam kajian rintis. Reka bentuk kajian bersifat kualitatif dan kuantitatif yang menggunakan tiga metod utama iaitu pemerhatian, temubual mendalam dan juga senarai semak (soal selidik). Kajian ini bersifat antarabangsa dengan adanya kolaborasi daripada rakan penyelidik daripada negara Brunei Darussalam dan Indonesia. Proses kutipan data lapangan bagi kajian ini melibatkan 30 buah homestay di tiga kawasan tumpuan pelancong di Sabah iaitu sekitar Kota Kinabalu, Kundasang dan Semporna, Sabah. Sebanyak 13 indikator yang melibatkan ciri-ciri penginapan patuh syariah di dalam aspek reka bentuk dan ruang persekitaran yang telah diteliti. Hasil kajian mendapati bahawa 5 indikator sahaja yang sesuai digunakan dalam tinjauan bagi kajian ini disebabkan oleh ciri-ciri lainnya tidak menepati kapasiti homestay yang hanya bersifat milikan tunggal dan tidak bertaraf hotel. Melalui tinjauan yang dilaksanakan oleh pengkaji, terdapat beberapa inovasi idea baru dicadangkan seperti penyediaan ruang berwuduk, ruang solat, jumlah bilik tidur dan tempat penyimpanan kasut atau selipar dalam susun atur pelan lantai kemudahan penginapan yang ditawarkan oleh para pengusaha homestay di Sabah.

Kata Kunci: Reka Bentuk, Ruang Persekitaran, Homestay Patuh Syariah, Pelancongan Islam, Sabah;

Abstract: The Ministry of Tourism, Arts, and Culture (MOTAC) also introduced many new initiatives to promote Islamic tourism in Malaysia, including introducing the Muslim Friendly Accommodation Recognition (MFAR) program. A survey of the design of the environment in homestay services has been carried out in a series of pilot studies to meet the needs and wishes of Muslim lodgers to give recognition to Muslim-friendly

accommodation operators in Malaysia, especially in Sabah. The objective of this paper is to review the characteristics of the application of sharia-compliant homestays in terms of design and environmental space including rooms and homestay buildings. In addition, some suggestions for innovative ideas for additional features that need to be applied in terms of design and environmental space are based on a survey of indicators examined in the pilot study. The research design is qualitative and quantitative which uses three main methods namely observation, in-depth interviews, and a checklist (questionnaire). This study is international with collaboration from fellow researchers from Brunei Darussalam and Indonesia. The field data collection process for this study involved 30 homestays in three tourist hotspots in Sabah, namely around Kota Kinabalu, Kundasang, and Semporna, Sabah. A total of 13 indicators involving the characteristics of sharia-compliant accommodation in the aspects of design and environmental space have been researched. The results of the study found that only 5 indicators are suitable to be used in the survey for this study due to other characteristics that do not meet the capacity of homestays that are only single-owned and not of hotel standard. Through the survey carried out by the researchers, there are several innovations of new ideas proposed such as the provision of ablution rooms, prayer rooms, the number of bedrooms and places to store shoes or slippers in the floor plan layout of accommodation facilities offered by homestay operators in Sabah.

Keywords: Design, Environmental Space, Shariah Compliant Homestay, Islamic Tourism, Sabah;

Pengenalan (TNR 12)

Malaysia merupakan sebuah negara yang mempunyai ekosistem ekonomi Islam paling maju di dunia bagi sektor pelancongan halal sejak 2014 hingga 2022 oleh Dinar Standard yang berpangkalan di Amerika Syarikat, (Harakah Daily, 20 Julai 2022). Pelancongan dalam Islam mempunyai perspektif yang luas dan boleh diungkapkan dalam beberapa pecahan istilah. Istilah *rehlah*, *ziyarah*, *siyahah*, umrah dan haji mempunyai pengertian yang umumnya merujuk kepada pelancongan tetapi mempunyai konsep dan pendekatan yang berbeza (Hasan, Mohammad Mahyuddin, dan Mohd Ahsrof, 2010). Konsep pelancongan Islam yang disesuaikan semula berdasarkan kepada tawaran dan permintaan agen pelancongan dan juga pelancong ini telah banyak mendapat perhatian dan galakan daripada banyak pihak agar dikembangkan, (Noor Fiteri dan Masnisah, 2016).

Pelancong Muslim menginginkan perkhidmatan yang membolehkan mereka berjalan tanpa meninggalkan perintah Allah SWT. Datuk Seri Nancy Shukri iaitu Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya memberi jaminan bahawa kerajaan dan pihak berkepentingan industri akan terus mempromosikan pengunjung Islam ke Malaysia sebagai destinasi pelancongan pada masa hadapan termasuk memberi anjakan dalam persekitaran pelancongan, (Utusan Malaysia, 13 Julai 2022). Antara

faktor Malaysia kekal menjadi pilihan utama adalah negara ini terkenal dengan makanan halal yang mudah didapati, pantai-pantai yang menakjubkan, budaya yang unik, pengalaman membeli-belah yang indah serta menyediakan pelbagai pakej pelancongan mesra Muslim untuk pelancong meneroka sejarah, seni bina masjid, warisan, gastronomi, alam semula jadi, seni dan budaya.

Patuh syariah bermaksud operasi yang halal dan tidak melibatkan unsur-unsur haram dalam perniagaan. Di dalam Islam, *Islamic Hotel* adalah sesuatu perkara yang baru kerana implementasi syariah ke dalam perniagaan berasaskan perhotelan ini baru diwujudkan berikutan kesedaran pengusaha-pengusaha muslim dalam industri penginapan dan pelancongan. Hotel yang patuh syariah sukar dikenalpasti kerana sistem hotel yang menjurus kepada halal itu tidak cukup melainkan sekaligus dapat mencegah daripada berlakunya perkara haram di dalam hotel. Hotel tidak dapat dikategorikan sebagai perniagaan patuh syariah kerana ketidakpastian (*uncertainty*) yang wujud di dalam operasi perniagaan seperti perlakuan pelanggan dan sebagainya kerana ianya adalah perkara privasi dan selalu melanggar hak individu.

Program Inap Desa atau '*homestay*' merupakan salah satu daripada program yang dijalankan untuk memajukan kawasan luar bandar yang amat memerlukan penglibatan komuniti untuk menjayakannya. Program ini

Hospitaliti Mesra Muslim (Phmm) Bagi Sektor Pelancongan Di Malaysia. *International Journal Of Islamic Studies (Al-Qanair)*, 26(1), 22-36.

Intan, M. Z. (2022, 13 Julai). *Malaysia Kekal Pilihan Utama Pelancongan Halal*. Utusan Malaysia.

Ahmad, Mohamad Zaki and Ibrahim, Johan Afendi and Zakaria, Norria. (2011). *Inap desa sebagai satu agen pembangunan sosioekonomi komuniti: Menelusuri perspektif pelajar-pelajar Pengurusan Pelancongan UUM*. In: Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia ke VI 2011, 5 - 7 Jun 2011, Hotel Everly Resort, Melaka. (Unpublished)

Noor Fiteri, A., & Masnisah, M. (2016, 4-6 Jun). *Konsep Pelancongan Islam: Satu Pengamatan* [Conference Session]. Seminar Kebangsaan Penyelidikan dan Pendidikan Islam Politeknik 2014. INSTUN, Tanjung Malim, Perak.

Nursyahida, J., & Mohamad Ghazali, H. (2016). Menganalisis Isu Halal Terhadap Sektor Perkhidmatan Hotel Di Malaysia. In Norsiah Hami et. al (Eds), *Proceedings of Symposium on Technology Management & Logistics (STML-Go Green) 2016* (pp 1050-1058). <https://stmlportal.net/stmlgogreen2016/pdf/p1050.pdf>

Nurul, A. M. A., Zatul, I. M. F., & Nor Zafir, M. S. (2021). Muslim Friendly Hotel (MFH) in Malaysia: Understanding the Market. *Jurnal Sains Insani*, 6(3), 40-46.

Omer, S. (2004). *The Qur'an on Art Architecture and Built Environment*. IIUM Press.

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. (2nd ed.). Sage Publications, Inc.

Siti Asiah, S. (2013). *Impak Industri Pelancongan Kepada Ekonomi Malaysia*. [Tesis Doktor Falsafah Fakulti Ekonomi, Universiti Kebangsaan Malaysia].

Siti Fatma, M., & Rosmawati, M. R. (2015). *Ciri-Ciri Hotel Patuh Syariah Terhadap Masa Depan Pelancongan Islam Di Malaysia: Satu Tinjauan Literatur* [Conference Session]. Prosiding Kolokium Jejak Warisan Ilmu Islam (JEWARIS 2015), Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor.

Siti Zubaida, R. Muslihah, M., Zanariah, A., & Noraini, A. R. (2016). Peluang Kerjaya Dalam Industri Pelancongan Islam Di Malaysia: Satu Tinjauan. *Jurnal Hospitaliti dan Jaringan*, 1(1), 91-102.

Suhailah, A. M., Mohd Nor Azan, A., Norcikeyonn, S. (2022, 24 November). *Konsep 'Summum Bonum': Pematuhan Etika Islam Dalam Kalangan Penginap Homestay Patuh Syariah Di Sabah* [Conference Session]. National Pre-University Seminar 2022 (6th NpreUS), Kolej Universiti Islam Selangor.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Mohd Nor Azan, A., & Ahmad Tarmizi, A. R. (2022, 19 Oktober). *Tinjauan Reka Bentuk dan Ruang Persekitaran Dalam Pelaksanaan Homestay Patuh Syariah Di Sabah* [Conference Session]. Seminar Antarabangsa Falsafah, Tamadun, Etika dan Turath Islami (i-STET), Universiti Sains Islam Malaysia.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Mohd Nor Azan, A., & Ahmad Tarmizi, A. R. (2022, 19-20 Oktober). *Pengaplikasian Ciri-Ciri Kemudahan Penginapan Homestay Patuh Syariah Dalam Memperkasakan Pelancongan Islamik Di Sabah* [Conference Session]. The International Borneo Innovation, Exhibition & Competition (IBIEC), Politeknik Kota Kinabalu Sabah (PKK).

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Ahmad Tarmizi, A. R., Issraq, R., Sainie @ Saini, A., & Mikdar, R. (2022, 8 Oktober). *Tinjauan Isu Ruangan Dan Cadangan Langkah Memperkasakan Perkhidmatan Penginapan Dalam Kalangan Pengusaha Homestay Patuh Syariah Di Sabah* [Conference Session]. 2nd Langkawi International Conference on Advanced Research 2022, Langkawi, Malaysia.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Ahmad Tarmizi, A. R., Mohd Nor Azan, A., & Mikdar, R. (2022, 17 September). *Homestay Berasaskan Patuh Syariah Dan Bukan Patuh Syariah: Satu Perbandingan* [Conference Session]. 4th Kuala Lumpur International Conference on Multi-Disciplinary Research 2022, Lumpur, Malaysia.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Mohd. Dahlan, A. M., Dzurizah, I., Jalihah, M. S., Mohd Nor Azan, A., & Mardyawati, M. A. (2022, 17 September). *Penelitian Pengaplikasian Ciri-Ciri Keselamatan Kemudahan Penginapan Homestay Patuh Syariah Di Destinasi Pilihan Pelancong Di Sabah Merujuk Perspektif Maqasid Syariah* [Conference Session]. 4th Kuala Lumpur International Conference on Multi-Disciplinary Research 2022, Kuala Lumpur, Malaysia.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Ahmad Tarmizi, A. R., Mohd Nor Azan, A., & Mikdar, R. (2022). *Homestay Berasaskan Patuh Syariah Dan Bukan Patuh Syariah: Satu Perbandingan*. *International Journal of Social Science Research (IJSSR)*, 4(3), 253-267.

Suhailah, A. M., Norcikeyonn, S., Mohd. Dahlan, A. M., Dzurizah, I., Jalihah, M. S., Mohd Nor Azan, A., & Mardyawati, M. A. (2022). Penelitian Pengaplikasian Ciri-Ciri Keselamatan Kemudahan Penginapan Homestay Patuh Syariah Di Destinasi Pilihan Pelancong Di Sabah Merujuk Perspektif Maqasid Syariah. *International Journal of Social Science Research (IJSSR)*, 4(3), 294-305.

Taylor, S. J., & Bogdan, R. (1984). *Introduction to Qualitative Research Methods: The Search for Meanings*. John Wiley and Sons.

Yusof Qardhawi. (1999). *The Lawful and The Prohibited in Islam*. Al-Falah Foundation For Translation. Publication and Distribution.

Yusof Qardhawi. (2005). *Sistem Masyarakat Islam dalam Al Qur'an & Sunnah*. <http://media.isnet.org/kmi/islam/Qardhawi/Masyarakat/index.html>.

Ziauddin, S. (2022, 20 Julai). *Pelancongan Islam Berpotensi Besar Maju Di Malaysia*. Harakah Daily.